

1977 Haziran seçimleri ertesinde Türkiye toplumunun yeni bir döneme gireceği ve bu dönemi toplumsal muhalefet hareketinin durumunun belirleyeceğini öne sürmüştük. **Birikim**'in Haziran seçimlerinin hayli öncesinden bu yana başyazılarında yapılan analizler bu görüşten hareket etmekteydi.

Toplumsal muhalefet hareketinin yöneldiği, umudunu bağladığı, CHP de dahil olmak üzere tüm siyasal partiler, 1973-1977 döneminde toplumsal-siyasal düzenin iyice sarsıldığını ve dolayısıyla seçim sonrasında kurulacak hükümetin asli görevinin geçmişin deneylerini de gözönüne alarak bu sarsılan düzeni yeniden biçimlendirmek olduğunu biliyorlardı. Programlar, sloganlar buna göre hazırlanmak zorundaydı.

Her partinin bu «düzeni restore» konusunda ayrı bir programı vardı elbette. CHP'nin ancak ana hatlarıyla belli olan programını diğerlerinden ayıran fark, bu programın toplumsal muhalefet hareketini düzenin sınırları içinde kanalize etmeye ve böylece onu bir «hareket» olmaktan çıkarmaya yönelik oluşu, oysa diğerlerinin yönlendirmekten çok bastırmaya, dağıtmaya ağırlık vermeleridir. Dolayısıyla «hareket»i ortadan kaldırmanın iki alternatif sözkonusu idi.

CHP'nin tek başına iktidar olamayışından çok, bu partinin seçim sonrasındaki tutumunun ilkesizliği toplumsal muhalefet hareketini bir «umut kırıklığı»na uğrattı. CHP'ye yönelik coşkunluk iyice azaldığı görüldü. Genel

ekonomik durumun bozukluğu, günlük hayatı daha da güçleştiren zamlar ve enerji kısıtlamaları karşısında bile geniş yığınlar duydukları yoğun öfkeye karşın beklenen protestolarda bulunmadılar. Bütün bunlara neredeyse umursamaz bir tavır göstererek katlanıldı. Toplumsal muhalefet hareketinin çekilmeye başladığı ama aynı zamanda yeni bir arayış sürecine girdiği gözlemleniyordu.

Bu olgunun varlığında işe başlayan ikinci MC hükümeti ortak bir «düzeni restore» programında anlaşmamıştı. Toplumsal muhalefet hareketinin yükselişi ortak tehlikesi karşısında bile ikinci plana atamadıkları iç rekabet, bu «tehlike» çekilirken daha da ön plana çıktı. Birinci MC döneminde bu iç rekabet sonucunda doğan federatif devlete pek benzeyen devlet işleyişi devam etti. Oysa düzenin restorasyonu işleminin birinci koşulu bu işleyişin sona erdirilmesi, devlet mekanizmasının buna imkân vermeyecek biçimde düzenlenmesi idi.

İkinci MC hükümetinin bir «restorasyon dönemi» hükümeti olamayacağı kısa sürede anlaşılınca, düzenin bu acil talebini karşılama girişimlerine hız verildi. AP içinde başlayan tartışmalarla aynı zamanda CHP'nin hazırlıklarına hız verdiği görüldü.

Birikim'in 34. sayısının başyazısında daha ayrıntılı olarak anlatılanların kısa bir özetini vermeye çalıştık. Sözkonusu yazıda yapılan analizler sonucunda varılan yargılar şu anda doğrulanmış bulunuyor. İkinci MC hükü-

meti düşürülmüş ve CHP, AP'den ayrılan bağımsızlar ile herhalde CGP ve DP'nin de katılacağı yeni bir hükümetin oluşturulmasına geçilmiştir.

Bir «restorasyon dönemi» olarak nitelediğimiz önümüzdeki birkaç yıllık sürede bu hükümetin yerinde kalmayacağı kanısındayız. Sanırız bu bir «ilk etap» hükümetidir. Herhalde en çok 3-4 ay sonra yerini daha geniş bir parlamento çoğunluğuna dayalı bir hükümete bırakacaktır. «Geniş çoğunluğa sahip hükümet»in gerçekleşebilme ihtimali, AP içindeki gelişmelere ve AP ile MSP ve özellikle MHP arasındaki ilişkilerin durumuna bağlı olacaktır. Ayrıca CHP'nin tutumu da özel bir önem taşıyacaktır.

Eğer CHP ve bağımsızların kuracağı ilk hükümet devlet mekanizmasında yapacağı yeni atama ve düzenlemelerle MHP ve MSP kadrolarının geniş ölçüde tasfiyesine girişirken öte yandan AP'li kadroları korur ve bunun da ötesinde eskiden MHP ve MSP'lilerin elinde bulunan kurumlara AP yanlılarını getirir ve böylece devlet katında AP-CHP işbirliğini fiilen uygularsa; bu, ilerdeki bir AP-CHP hükümetini kolaylaştırır. Bu politika, Fiskobirlik, Çukobirlik, Tarış v.b. eskiden beri AP'lilerin denetiminde bulunan ama son zamanda MHP'nin eline geçen küçük, orta üreticilerle temas kurumlarını da kapsmalıdır. Eskiden AP için oy sağlama araçları olan bu kurumların MHP'nin eline geçip aynı amaç için kullanılmaya başlaması AP'yi huzursuzlandıran başlıca konulardan biri idi.

Bu ve diğer politikalarla CHP, AP'yi dolaylı olarak işbirliğine çağırırken şüphesiz AP içinde bu işbirliğine taraftar olmayan ve taraftar olan ekiplerin tartışmasını da hızlandırmış olacaktır. AP içindeki tartışmalar hangi eğilimin zaferleriyle biterse öbürü ister istemez partiden ayrılacaktır. AP içinde Demirel ve ekibine karşı doğan muhalefetin ayrılması olursa bu yalnızca «bağımsızlar»ın sayıca artışı anlamına gelmeyecek aynı zamanda liberal bir

partinin kurulması yolu açılmış olabilecektir.

Şüphesiz bunlar ihtimal. Ama kesin olan birşey var ki ister tek ister iki etaplı bir hükümet ile önümüzdeki birkaç yıllık «restorasyon dönemi»nin görevleri yerine getirmeye çalışılacaktır. Toplumsal muhalefet hareketine düzen içi kanallar hazırlamak ve sarsılan devlet düzenini bu tip önlemler ve gerekli kurumsal değişiklik ve eklemlerle yeniden düzenlemek başlıca siyasal görevlerdir.

ABD ve Yunanistan ile olan bilinen sorunların çözümü de önemli bir görev olarak yeni hükümetin önündedir. Ama yeni hükümetin asli görevi yukarıda özetlenen «iç görev»dir.

CHP'li restorasyon hükümeti veya hükümetlerinin bu görevleri yerine getirip getiremeyeceği, bütün düzen partilerinin eylemine bağlı olduğu kadar, sosyalist hareketin toplumsal muhalefet hareketini yeniden canlandırabilme yeteneğine bağlıdır. Sosyalistler, 1973-1977 döneminde bu hareketin yönlendirebilme gücünü, yeteneğini gösteremediler. Bu deneyden gerekli dersleri çıkarabilmiş sosyalistler, toplumsal muhalefet hareketini yeni tip örgütler içinde canlandırabilme gücünü gösterdikleri takdirde, «restorasyon»un geniş yığınları apolitik hale getirme biçiminde formüle edilecek olan temel amacının gerçekleşmesini önleyebileceklerdir.

Bu sayımızda sanat ve edebiyat konularında Murathan Mungan ve Sabit Kemal Bayıldırın yazıları var. Her iki yazar da bu tip yazılarını dergimizde daha önce yayınlamışlardı, bundan sonra da yayımlayacaklarını umuyoruz.

Sosyalizm ve demokrasi sorunu üzerine düşünmeye bu sayıda da devam ediyoruz. Son günlerde Kamboçya ile Vietnam arasındaki savaş, sosyalizmi her derde deva, nihai bir çözüm gibi görme eğilimine gerçekliğin vurduğu yeni bir darbe oldu.

Biz de, «sosyalizmde demokrasi» sorununu, herhangi bir 'sanayi fuarında sergilenen göstermelik bir ürün gibi, burjuvalara gösterilecek bir süs olarak değil, sosyalist toplumda insanların gerçekten bilinçli, mutlu ve sorumlu yaşamalarının vazgeçilmez koşulu olarak gündeme getirirken, suçlamaya değil, anlamaya çalışıyoruz; çünkü aşabilmek için anlamak zorunludur. Şimdi-lerde bazı Avrupa partilerinin yaptığı gibi «eleştirmeden reddetmek» değil bu tavır. Onlar, seçmenlerin hoşuna gitmek için reddediyor, can sıkıcı tartışmalardan kaçmak için de gerçek eleştiriye girmiyorlar. Oysa bu, bir real-politiğin karşısına yeni bir real-politik koymaktan başka bir şey değil. Önemli olan sorumluluğu paylaşmaktır, bu ise, anlayarak, anlamak için eleştirerek mümkündür.

Bu sayımızda Rakovski'den çevrilen yazı, «Sovyetik» diye adlandırdığı top-

lumlar karşısında değişik bir teorik yaklaşımın örneği. Bu toplumların sosyalist mi, hâlâ kapitalist mi, yoksa süreç içinde herhangi bir aşamada mı olduğu tartışması dışında önceden bilinemeyen, komünizmden de kapitalizmden de farklı, yeni bir üretim tarzı oluşturduğunu söylüyor. Bizim pek katılmadığımız bir görüş bu ama böyle bir yaklaşım varsa, bu da bilinmeli ve tartışılmalıdır.

Asaf Savaş Akat da uzun incelemesinde sosyalist demokrasi sorununun değişik görüşlerine eğiliyor. Çeşitli marksist teorisyenlerin bu konuda söylediklerini gözden geçirdikten sonra kendi önerilerini sıralıyor. Akat'ın tezleri ciddi bir tartışma için aydınlatıcı ve düşündürücü olduğu kanısındayız.

Birikim